Avskrift av tre pergamentsbrev rörande Sigtuna : Fb 15a.

HS Fb 15a.

National Library of Sweden

*F.b. 15a.

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM.
Handskrifter.
N:o *Fb. 15a.

*Fb15a.

5a.

Relation om Sigtuna Stads och Landet ther näst om kringh. af Martino Aschaneo A:o 1612.

Geor upl 946

4

Wästan för ther Staden är nu, ofvan för Wäster-
färjestaden, ther hafver warit en broo öfver
siön till Staden af landet; en part säja och
mehna, att thet hafver warit flotbroo, en parten
annan broo på stenkistor, huru ther om är, låter
man blifva; men wist är thet, att ther hafver wa-
rit en fast broo öfver, med windbro mitt uppå
laden, och lägit sigh ifrån then marken som kallas
Aske höjan, hwilken ligger under Aske bytes=
mark och Byrkogh ther min fader boor, från fasta
landet ifrån för Sigtuna Stadz wärnet och Slottet
som är wäster norr ther ifrån belägit är, wijd att
Bragn eller Slätta förbe: höja ther belägast warit
hafver, och ännu är, ther begynnetes broon, ther sjunes
ännu Stockarna i stranden, när torr sommar
och lijtet watten är, twärt öfver åth holmen, som nu
kallas Broo holmen än i dagh, öfver samma
holma hafver broon warit; holmen är ijdel berg
närmare Sigtuna landet, än stora landet; ifrå
södra holmsidan är bränt wägh genom berget åt
holmen, hwilken är lijten och smal, ther sjunes

och

Cl Prytz hand

och påhlar och Skälspertta på både sijdor om
holmen etter broon wijd Sigtuna landet och så
mitt på diupet i siön; på både sijdor om holmen
äro stora Steenkistor, therföre fastnar monga
notar och fiskatyg ther, för them som intet waetat,
när the komma tijt ther med; the som waetat
komma ther intet. Så pläga och näst hwart åhr
uppflyta Steenkistor, stockar kring om siön uppån-
dat, etter the äro wattubulna, hwilka stormen
och ijsstiälen upphäfwer; Wijd Sigtuna landet
wästan före ther nu äro Saltpetters wärkstäder
ther hafwer Stadsporten wijd broons uth och ingång
warit; Samma stora broo hafwer long tijd etter
sedan Staden wardt förstörd med allo af Rijsser-
na och Estarne, warit wijd macht hollen, i gamble
Koningars tijdar, som gamble berättelser, man
etter man ther om äro, Men tijden när hon med
allo af d:o eller ödelades, stånde till then som
battre weet här om i sällen, hon hafwer hållitz
wijd macht med Håbo häradz omkostnad, medan
hon war till. Åfwan före broon wäster wijd broon-
ne Landzendar, heta Kiämpe endar, ther står om
stor steen på hwar endan, kallas Kämpe stenar,

Hon

en på höga landet lijtet från wattnet, then an:
dra står wijd Sigtuna Landsidan uti wattnet
lijtet från landet, ther af nämpnes thet så, att
ther skulle hafwa warit twå husar eller käm:
par, eller och ther bodt, the skulle hafwa kastat
hwar sin sten till hwar annan; Huru ther om
wara kan i wisso, låter jag blifwa, men thet
sägs i sanning, att ther hafwer warit en Wärn:
bohm eller Rädia emellan Uddarna, hwilket
wäll troligit är, att om så hafwer warit, att för:ne
bo hafwer stått åfwan wattnet på stora kistor,
och then som tå ther under hafwa kunnat komma
med båtar, skulle doch intet komma öfwer Wärn:
bohmen eller Rädian. Än tå nästan före är
Trånboda på Sätuna landet (: nu ett frälse
torp the Oxenstiernors :) hwarest sägs hafwa wa:
rit ett ställe och hampn, ther Stadsmän hafwa
haft sin handel wijd, ther och än är en allmän
ländestad och hampn för fiskiare och andra uti
wijken med twå åår och Ethslöpar innan för
för Sigtuna holmen, wäll belägen under Akre
ägorna. Wijdare näster ther ifrån hafwer Slot:
tet stådit på en högländ stad, något ifrån

Siön

siön åth Landzsidan ther stan förr en wacker
wijk och en holma Norr uth från Slottet förr sijtu=
na på hätuna landet grant mot haber slätten,
ther haber sägz wara sättader; Till hwilket wären
eller hwtt sijnes Slampelün är både till sielfwa
slottet, och tre mihrar; till bärgården sijnes
lijkaledes i fyrkant wijss längz ester, framan
för huset then platzen är högre än sielfwa planen
som omkring är; Jcke månge åhr sedan sijntes
ett stycke aff Stråckmuhren, som wallen war
fallen ther ifrå, i ingången å förd:e bärgårdz
platz uppåt sijnes och ther porten warit hafwer,
på hwilken platz nu ett stycke åker är och med
smärre och större graan och furbuskar uppå och
omkring wäxte. Nedan förr mot siön sijnes
några store högar och stenrösar öster Norr af
förd:e bärgårdz platz både tegel och gråsten, uti
en diup groop eller däld, hafwer sijntz icke län=
ge sedan heela källarhwalfwet under samma
högar, wijdt begrijpit, skogen begynner fluc
wäxa therpå, att thet nu icke så wäll som tillförn
[illegible] sijnes kan. Sunnan uppå är och en wäll=
dig stenrösa, ther till afwentyrs hafwer warit

hett

att stenstolpen, ther Ladugården warit hafwer,
besitter nu fyra Cronobönder, såsom hela
negden, kallat och Försigtuna eller Forsigtuna
en kostelig by, med åker, äng, utsiögiuna, Mulbeet
och fiskewatten, sägs och effter en gammal sägn, thet
iag af Mina förfäder, och andre gamble män
hört hafwer i thenna bygden och provincien, som
af Min fader Moder, hwilken war hundrade och
tiugu åhr gammall, afsomnade förleden 1607.
den 3 Novemb. i Häglunda i Herranom, effter
sina föräldrar berättade, nembl: att nyd förd
forsigtuna hafwer stått förstaden till Sigtuna,
och ther af kallat Försigtuna, på thenna sydo
wäster för Stadzwärn, thet och icke synes mycket
olijkt wara, så att Bränboda nyd twå lands-
sydor utlöpen och åår som förmält är, hafwer
warit emellan förstaden och Slottet, och wäster
stora broon öfwer siön ifrå Askehöjar som sagt
är. Här ifrån wäster är Hatuna kyrkio och gård,
af hwilko Sochnen hafwer sitt nampn, och thet
af Kong Hathine, om hwilken i sitt rum för-
mält är.
Så Sigtuna Landet grent mot Försigtuna

[illegible]

hwass, är haber slätta, på en bärgzsida, sunnan
för sidan, ther på icke wäxer skogh eller synner-
ligit grönt gräs, Nordwäst ther ifrå på Byllby
ägor en by twå Cronobönder och ett frälse hemman
uti. Ther wid siön begynnes Stadzgrafwen, och
utlöper uhr en insiö eller träsk kallas Drum-
ban, rätt rada norr ifrån Byllby; uhr samma
träsk eller Insiö komer grafwen eller watten-
rännan, hwilken i fordom dags då Staden war
wid macht, wisserligen wäll bewarat warit
hafwer med dammar och luckor, så att grafwen
warit alltijd full, och hafwer warit utan twifwel-
bredd nogh, men nu igenfallen, doch är hon så stoor
än, att ther gå några små samma byas quarnar
uti, wår och höst. Ther broon hafwer warit, hwars
och lägenheten till än i Byllby wästregårde, och
hafwer ther warit Murhwalf för infallets skull,
ther hafwer och wästre Stadzporten warit. Samma
watten ström eller graaf är ifrån ther Staden in
är, en godh fierdings wägh, uti hwilken wijd hafwer
stått Stadzens quarnar, then tijdenom, emedan
ther till är en stoor watten dräft, hälst wår och höst
uhr för:ne Drumba och Kiärr.

Drum-

Drumban är något stoor, allenast Linnarar och
abborrar fåås ther, doch begynner Rogen mycket
förnöga honom; Östan för Drumban ned åth Sidn
garnsängen, emellan Staden och Bärmebo näsät wä:
ster och Norr ifrån Drumban, ther på är Bärmebo:
dan, Baltlösa Sundet, Rillinge, Granby, Hagaby,
Alby och Österby med thes torp i Sancte Pederis Soch
samt Hagalandet och Wännegarn that gamble
Riddare huset, ther ethlöper och en åå af Drumban
först genom ett Kärr in till Wållaquarn, ther än
quarnen är till Wännegarn; här eth genom är och
en stoor watudrägt, wår och höst synnerligen,
hwilket i wisso warit Stadens wärn och grafft
med watten holldamar och lickor, att hålla och
släppa wattnet, när thet hafwer så tarfwats wider,
ther och icke har warit ringa och lijten. Moraskiet
emellan Wålla och för:de Drumba, hafwer fulle
warit ett sådant motstånd för Staden, att ther
hafwer näppligen någon öfwerkommit med godo,
och ännu är att slemt Kiärr, doch begynner Rogen
flux walla igen; Ett stycke är och ännu tämmelig fast
wallat äng, lyder till Wålla Wännegårds ladugård,
ther igenom som ådren ifr Drumban och Moraskiet Kom-
mer

mer åth för:de wälla quarn; Ifrån för wälla quarn
frå Hunngarns och Haga landet till Sigtuna
Stads hafwer warit fordom dags broo öfwer, så
som för en port och wärn, öfwer samma ådra,
ther nu är en högh, fast Steen, Sand och jordbro,
uppå fasta Bolwerke funderat, och mitt på en
broo åth watten ådran, åth wälla quarn löper.
Ther wijd broo endan hafwer och warit en Stads=
port in i Staden, emellan tu bärg, en slätta tämme=
ligh breed, räcker allt in till Sigtuna wretarne,
med skogen på båda sijdor berg och backar med, och
wäster Norr frå samma ingång eller port upp till
Drumban äro höge bergbackar, innan om watten å=
dran, hwilka hafwa warit faste wärn på Stads sidan,
och ådran och Morastet thär före, att ingen är lägli=
git wordet att in komma, och än är som nu är sagt;
thenne hafwer kallats Norre ingången. Den wäster
ingången är wijst till förende, Nembl. wijd Byllby
ägor och ådror etc. om Söder Stadsporten wijd stora
wästerbroona är och förmält till förende, samt
then wäster söder sijdens wärn och fasthet, först
Siön, som kallas Österådern then ifrån Östraarne
thet är Upsala, kommer, thy thet är then Östersta

stoore

stoora ådran, som i Mälaren uthlöper, åth Almare-
stäk, och ther uthan för möther then nästa ådran,
som kommer aff Westra aarne uthåth Agnefittia etc.
Sedan för Sigtuna med thes slott, holmar och för:de
wikkor in till nästa stora brona; Ofwan för
wälla quarnar hafwer warit skeppsleeds allt upp
under Wännegarnes huus från garnskyllan, ther
ännu är såsom ett moras, förstatt kärr, och sedan
diupt äng, eller sank wall in till siös, uti hwilket
uthlopp man ännu wår och höst kan komma med
båtar något uppåth. Denna för:de gambla skepps-
leed uthur siön upp till Wannegarns huus, hafwer
then högborna furste och herre, hertig Gustaff
Magnuson, hertig till Saxen, Engeren och Westpha-
len, S:al. i herranom aff sambnade högborna
furstinnes och fruns, fru Sophia Göstafz dotter
Sweriges rykets borna konungadotter S:al. aff-
leden i åminnelse högborne Son A:o Christi 1596.
samt och sedan 1597. hade ahstat låta sin förlä-
ning och gårds rättare lags uppgrafwa samma leed
igen upp till huset, att watnet måtte, såsat wij da-
ra och större, att man med båth kunde komma un-
der huset, hwilket hade kunnat skie, ether man

hög

sägs thet lilla som påbegyntes, förwidgade sigs
wälldigt, ther wi brukat sitt kyrkosti; han hade
och afstad låtit aff hugga alt aspbörken bort, som
ther uti wäxt år, Men thet förhindrade thet fål-
niska, singska och hyttslänske krigent, som flux
begyntes ottergåaenn, så och hans dödelige aff-
gång. Mitt för Wänngarn är och en slätt plan
och ingång i Staden något upp åth torget, wi ge-
nom skogen, wänngarns wägen åth Sigtuna,
doch hafwer ther ingen Stadsport warit. Emellan
thenne plan och förd wälla, är och mästa högre berg
idel uth, Men stan före till Gunterbacka wi är,
är och högslänt och bärg; up till gambla Staden
från Gunterbacka till wijdby wid Garnbrijken
är och en stoor och skiön wäd, ther wi äro Wijdby.
Gunterbacka och Hunsparboda ägor, åker, äng
och hagar etc. in i Staden långt upp mäst Slätta
platzer och Strätar, och uthspijda sigs wijda omkring,
ther wi skogen är. Thesse äre the Lätar norre gamb-
la Stadswärn förd ädra och Skuplead, stan före
och innan för, och förd höga berg och högder lijka
såsom fasta murar, ia fast bättre, än uthan för
thesse fastheter och wärner är icke Wänngarn

mitt

mitt för norr ingången och porten till Staden, hwil-
ket och hafwer warit ett wärnhwärf för Sigtuna;
Och än ther östan är garnbergsrijggen, hwilken med
ett sträck löper från Sigtuna fram om Wänna-
garn åth Österbÿ och Siöngsrijggen, något när
under Allmänna wägen från Wadsunda och Haga
till Sigtuna, och så ther öfwer ett lijtet pass, twå
ängiar, och en lijten haga, twå bolstäder Österbÿ
och Hagabÿ in till Hagbÿ rijgg, som är i Skoklöster
siälen wijd bondakroken; Så när är Sigtuna lan-
det beslutet, på hwilket pass och sen sägs hafwa
warit Stadsens förnämligasta wärn och ÿttersta wärd,
på hwad sätt thet och har warit, wet näppeligen
någon så till pricka, som thet warit hafwer, Men
att så är i sanning, kan ingen twifla, hwad innan
om thetta pass eller Stenwärn är, hafwer hört Sigtu-
na till, och hörer härunder än, sedan kallat wor-
den S. Peders Sochn.
Wännegarn hafwer warit ett gammalt herresäthe
ther som ringa herrskap icke bodt hafwa, såsom
Ao Dni 1500. och ther öfwer herr Knut Eskillson
Riddare och Lagman i Upland och wijd thessom
åhrom Höfwidsman öfwer Sigtuna Stadh, thet

Hwar

man hafwer af gambla breff. som thet gambla
Sigtuna conventz breff, och af mångа andra för:de
herrars utgifna Laymans breff etc. Men om
thet warit herra säthe then tijdh Staden stodh
i sin högsta floor, och war fast Swerikes hufwud
stadh, kan man icke troo. Utan thet hafwer tå war
it Stadzens ägit, förwård och wärnghkulle, eller
och warit Konungens then tijdh utan om Staden,
såsom på Wästra sijdan for sigtuna, om hwilket
för:t är. Wännegarn warit förbytt från kun:tr
Ridderskap i Uppl. och högloffl. i minne hwarf
gördt, Konung Giöstaff fridsamb Regements
tijdh uti Zullagarn, thet sedan ätten Stureena
är all delis bewättelse. Östan för Wijdbÿ, som
sagt är, in till Östra stora Stadzbroon, som sagt
är och thes beskrifning; Wijdbÿ på en udd be-
lägat är ther från till en annan udd är och höge
bergs, högt och brant uppi från siön, ther ifrån tille
Östrabroona sammaledz. Then sahwara broon haf-
war wardit hållin wijd magt in till Konung
Giöstafs och Konung Erichs then 14:de Regements tij-
der, då först lades hon öde, och giordes färjestad
och Erlinghundrat härade holler ther båtsfärio

och

och löner färiekarlen, som wid wästra broons
stad, färiona håller dammwijken, the fattige i
Hospitalet wid Stockholm, och Håbo härad löner
färiekarlen, tendingen behåller then, the fattige
twådelarne. Then östre färiekarlen behåller
allena färiomåhlen etc. Ther öster broon bör-
jas är garnswijks innlopp, som af Wänngarn
hafwer sitt nampn. Till förd:a Broo ther är att
oländlig rum och ställe med brante bärg och grå-
sa högder, att ther wägen är nedåt broon, är
innbränt och röyt wäg genom bärgit brant upp
för, och nedan före med att skiönt stycke
fast jordbroo med sten, sand och bellwerke,
that nu hafwer sigh fäst, och än mehr fäster,
wallar och widgar sigh jordemonnen, sedan
broon på stenkistor stått hafwer. Stenki-
stor the synas än i dagh, när lijtet watten är
om sommaren; sedan in wpå en lijten holma
(: hwilken smaal är :) in på landet, ther nu
färiekarlen boor, och åter en lijten broo från
lille holmen; thenne broo hålls ännu wid
magt af Erlingshundrats häradh. Orsaken till
thenne broons ödeläggelse sägs hafwa warit förd:a

J. Re:

Konungz fougde på wånnegarn, för fiskerij
skull, att fisken i Lockaneen, skulle upstiga
i wijken i lockatijdarna, thet dänne af broon
förhindrade förr, Men nu och rädder färian så
mycket fisk som bron giorde. förbenämde fougde
hafwer hetat fadar Balle, som det Konungen in-
gifwit hade etc. så thenne broo hafwer och warit
windbro fordomdags; Stan för brona på landet
sägs hafwa warit en stoor förstad, thet icke synes
slijkt warit på monga handa sätt, ther på är
nu byar Norr och Söder tille uti S. Olofs Sochn
till Sigtuna liggar; mellan förde broo tille
Staden nu är halfparten bergs wid Siön och half-
ten twimmaligit slätt. Therab Stads Skeppshamb-
nar hafwer warit innan bygge brona och förde
holmar och uddar på bäda sijdor, Stan twifwel
ther till med waldige broor och bryggior, Stan
för Staden under Munkholmen nu kallat, då
Skepzholmen, om bäda sijdor; En hamb hafwer
och warit wijd Malmudden nu så kallat med
bolwerke och Stenn för wädrenz skull förwa-
rat, then wijd Staden är, till hwilken än synes,
och kallas ännu Klöster hamben thar af, att prio-

res

res S:ti Sigtuna Kloster hafva honom hafft under
sigh i synnerheet, såsom och all annor bästa lägen:
heet S:ti och ithem Staden, och Mäst ithrååda, såsom
S:ti prioris Magni et monasterij conventus Sigtu:
nensis breff förmäles, sedan som Staden war
afflagd ithem Sigtuna Stads, stan för Skarnan
ther smalast är öfwer, wid Kallas Skååhlgrund
ther Skarnan Sigtuna fiärden ändas, hafwer wa:
rit en Rådia eller boom till Konungzstaden, och
hafwer Kallas Sigtuna Nyckel, södra Stadz
wärunt; Ther innan, till bägge för:te brona Kallas
Skarfwen. Strax innan för samma Nyckel är
och en hampn, Kallas Konungz hampn, Kongz= eller
flotta hampn, och Marker, på samma land Kallas
Konungzmarken, och ligger samma Skogzmark
till Staningegårds samma tijden. På Rydzlandet
wijd Skååhlgrund är och Konungz och Stadzmar:
ken så Kallas, och är ännu här till. En part säija
ni och Kalla then yttersta udd under Konungz=
marken, Sigtuna nyckel, från Skååhlgrund
inemot Kofrasäther, Men thet är intet wärdt, att
ther öfwer, skulle hafva warit bommen eller Rådian
till Staningeholmarna, utan thet är gränden till

thetta

thetta tecknat, att dijt skurit Sigtuna tornar på
ladan, och sedan intet, så mycket, att han nu läser
igen ögonsynen till för Sigtuna. Stan förr är
foderhäll eller foderhälla, sedan ifrån thär
man plägar fodra om wintern höyla eller
brata etc. Skipsholmen som förmält är, hwil-
ken sedan Klöstret nämdt, kallas Munkholmen
eller Klösterholmen och ännu så heter, ligger
nu och hafwer legat under Swänungarn alt seda-
Konung Biöstafs Regements tijd, och än ther un-
der. Sudernäst från Skåålgrund eller Sigtuna
nyckel upp till wästra stora brona, af hwilken
ungången giord och begynter är, är nu Konungs
marken förmälta, och Bibl. landet, och nu seda-
bron nämdt öde, wäster färjostaden, ther unde-
Dannwijken ligger, then till färjostaden är lagt
att stycke landmon äng och twå lundar, som är
under Dannwijken, och räntar åhrliga twå Skän
korn till the fattiga. Så skurit och efter ålders
häfdan, att Sigtuna Hospital then tijden thet wa-
rijd sin rätta macht, ordning och uppehälla hållit
hafwer, hafft Broräntan af Wäster brona, som haf-
wa kunnat falla åhrligen af Upsala borgare och
handr

andre Siökiöpmän, som till the inslutna ådrorna
och Landzhampnar här innan om sagdt hafwa;
Och sedan färiostaden mykit mast satter och Broon
ödeladt, hafwer Sigtuna Hospital behållit
färioräntan, som förmält är; Men sedan Sig-
tuna stora Hospital blef aflagdt, och thet skulle
wara sti Upsala mijd domkyrkione, och mijd
Stockholm mijd dannijkan såsom nu är, blefst
och tå för:te färioränta förordnat till dannijkan,
och Sigtuna Stadz Stapuls bidder ränta för:
ordnat under Upsala Hospital, som thet och än
är ordning, undantagande Håbo Häradz som
i förledna åhr Christi 1590. sti salig: hoos Gudi
Konung Johans then tridies Regementz tijdh med
sitt Konungliga underskrifwna och beseglade bref
underlade Håbo Härad Sigtuna Stapel med
biddare räntan the fattiga i Sigtuna sti thes Stu-
gun som uppbygd är till therab behof af Staden,
i lijka måtto all öfwerlopps Spannmåhl sti S. Pe-
ders och S. Olofs ödesmarck Kyrkioherberg i Sigtu:
na, som är öfwer pastoris underlagd mijn: och
byggningz sädh, domkyrkiotunna, prästa- och domb-
tunna, thet öfwer till the fattiga så mycket åhrli:

gen

gen kalla kan, thet ock än så är, ther med bättre fast
är behållit i Stadsens förwahring. Thet gamla
Sigtuna Stads Hospital hafwer warit på then
wästra sidan från S. Pedars Kyrkio wijd nu kan
ther tille hafwer warit en plats undanlagder, och
kallas ännu Hospitals sidan, och belägen nu un-
der Staden. Så myckat war sagt om Stadsens
omgång och widd, förstäder, Slott, broar, graf-
war, Strömar, bäckar, qwarnar och hampnar,
samt alle thes rikkor.

Stadsens indöme, lägenhet och tillstånd
fordom dags och nu warande.

Saltbetersbruket är ibland the äldsta i Sigtuna
här i Swerige, och hafwer ini Staden på Öster
dahlen emellan Österbrona och ther nu kallas Mal
mon i förledne Kong Erichs den 14:de Regements tijd
begynta thet transfereras tijt thet nu är wijd Bro
holmen, och i Kong Johans then 3:de tijd fördt un-
dan allo ifrån Sigtuna, orsaken ther till hafwer then-
na warit then högsta, att wed och annor fång
och tillförsel till bruket behöfdes, thet förrekom
som offtast att bruket icke hade sin fortgång
som thet skulle, undertiden stals bort af them

Skatt

fattiga folket i Staden, understundom af
Sindare och finbetzmännerna bårt sålt och an:
nat sådant, ther thet nu står ther före tryggare.
Stadzens Tegelbruk hafwer wäll kunnat warit
några mäns i Minne, hafwer warit nästan för
Hospitals lötens på en annan sijd, kallas tegel:
lötz och sijd ännu, ther hafwer sedan stått allt
in till åhr Christi 1597. en tämmelig längd, men
då alldeles borttagz och giordes wäntar sammastä:
des igen, hwilken till åren tijds hafwer större
warit fordom dagz och synnerligen då Clöstret
byggdes och stod i flor, landet hafwer hollit them
widmagt, mäst för Kyrkiobyggningens, skulle
uppsatta ratione temporis; Ther sammastädes sy:
nes och än effter Kalkugnen sampt Tegel ug:
nen, hwilka alldeles öde och förfallne liggia.
Stadzens inwatuqwarnar hafwa och wäll kun:
na warit några wijd alla utlöpen utur Stadz:
träsken, man i minne, och som skiäl medfins
hafwa tre warit, hwilka hafwa sitt utgång och
utlopp emellan för:de Hospitals och tegelsijdar:
na, twå qwarnar uti Ragnwalls kiärret eller
träsket i utloppz munnen, them klöstret sedan
hägit

ägit hafwa, som i prioris breft förmäles,
then långa tijds öde warit hafwa in till åhr Christi
1602. Dominus Olaus Olai Helsingius Pastor
Sigtunensis Men hwar ther sammastädes
igen begynte upsättia quarn, och Dominus
Magnus Andreæ successor hennes fullbordad
och går wår och höst. Then andra quarnen haf
war sitt Schlopp at Hälsnesboo Kiärr tille för-
ända i Skarfenn, ther och allt här tille squaltquar-
nar förnyska stått hafwa, nu öde. Then tridie
quarn haf:t stått i förtr Schlöpar wid munnen i än-
gen och Prästegiärde en så kallat, ther skiörnes dam
man än i dags, doch hafwa thessa Schlöpar och ådror
fast kiönare warit, än the nu ära, kan hwar sielf
trasta och tro, medan the nu ickie ära upspänsande,
stan wattnat, hwadan Stadzängen ther med åhrligen

Kyrkiorna och Capellen.

Then nu är tille the förnämste S. Laurens Kyrkia
hafwa warit hufwud Kyrkian i Staden, doch
efter sin ålder är mästa wahraktig och fast giord
först sielf fra grunden medan fast murade Kyr-
kiogård omkring, innan tille med 4 alltarer,
wijd wästra gafwelen några Lampar och Järndörar

Grönn

glöne trappor uppåth, och öfwerst twå wackra kätor och häll. Hwalfwar och murwärke allt af sten, alla dörar i tornen med huggen sten; Hwalfwet ofwan uppå är uppfyllt och slätt med hällbiälkar öfwer, på hwilken taket att häll på hwar sijdan, kallas windhole; Tornet är mesta watnwastigt giordt, som alle tornbyggiare maste bekänna, att the och sådane icke giöra kunna. Såmuren äro och kamrar med hole och fönster fordom omkring. Alle dörar i samma kyrkia äro af järn; The stenar på gålfwet hafwa warit, äro borttagne hijt och dijt mäst uppmurade uti Staden åhrl. thy allt förfaller. Begrafningar som ther äro, och som något wist är om, är ther en stiktis biskops graff in Sacrario et hoc habet Nicolaus Gislonis in sua chronica; ther graf ännu synes, men stenen är borttagen af grafwen. Uti choren finns en sönderig sten på kun-glig kistan, wijd höga altaret, om en quindsperson then mäktig warit hafwer, sammerdat finns quart af graaft, skrifwen ᛋᚢᛁᚾ ….. ✱ᚼᚾᛅ · ᚠᛁᚱᚦᛁ · ᛏᛁᛚ · ᛋᛁᚴᛏᚢᚾᚢᛘ · ᛡ:

Huin henna förde till Sigtunum.

Hennes namn är borta och hwad mera etc. lijtet af thenne stenen finns hoos Bälter hindris för förstuf.

Hwen

in dören med några bokstäfwer. Uti S. Pedars Kyrkiodör then nästa ligger thenna Runska graf-stenen, sålunda: Fedurbiurn risdi stenin deise iftur Esbiurn bruder sin deiver iru lunir etc. Men så är denne här Esbiurn der icke begrafwen, utan Stenen så i dören ligger, står annorstädes, och stenens är förder. thet utwijsar skriften och thet or:dat risdi etc. ther när omkring i kullarne synas murar och wasaler efter wäldiga boningar. Norr ifrån S. Pedars Kyrkia, ther in kallas Stadzwre:ten, och Klöstertompt till förende warit hafwer, ut in literis prioris, står thetta Epithaphium på runska språket, sålunda ..... feger lit reisa dinne stein iftir sistrur sine twer Sura oc rudui. desse twå qwinnespersoner kunna wist ther wara begrafne nembl. Sura och rudui, doch sedan Staden hafwer wordit förstörd, för thet att ther är förnämste orthen, eller och att ther haft warit en Allmänneliga ättehaga, thet är the dödas Lägerstad och platz, som troligast wara kan, Medan och straxt ther ifrån finnes en stoor spantlig Steen, och ther på en runsk grafskrift på en syda wäster uth på stenen wid en gärdesgård wijd qwarnbacken

sålu:

sålunda: Suin lit riste runer dese etc. Det mesta
af skriften är bortslitet några bokståfwer af
hwart ord, therföre kan thet icke rätt wäl (?) ses läsas
och förstås; Hafwa 6. st. Tjurs. S. Olofs Kyrkia,
then nu byggningar förfarat taket af, af hwilka
togz en Klocka ifrå tornet tempore Regis Gustavi,
genom hwalfwet, hälst är än med trädörar täm-
meligen nyd mast; Den thes Kyrkiogård synes in-
gen Mur, till then Kyrkia hafwer lagat S. Olofs
Sochn, som till S. Pedars Kyrkia, S. Pedars Sochn;
Thesse Kyrkior och Sochner hålla än sitt Signete,
ther uti en Nyckel och en yxa i Kors, med thes
skriftomkring: Sig: S. Olavi et S. Petri in Campo.
S. Laurentij Kyrkia är än tämmelig hållen i Sal.
Högstl. hoos Gudi i åminnelse Konung Johans then
tridies Regements tijd existente Pastore Thoma
Adolphi. Anno Christi 1586. wardt hon af Kongl.
nåårdenat /: som Hans Mt. i hela sitt Rijke och Re-
gering, tijdt hade om alla hwarts, förfallna gambla
Kyrkior och Clöster, them han lätt förnyja och nyd
mast hålla:/ och än hwarom stå till ewärdelig åmin-
nelse, andsom till ett exempel, både till torn och
taak, allt öfwer spänt med allmoganes hielp ther till

Et. å

på wärkets wägna, underhåld och löhn af Ko=
nungen, lätt färdas låset för dörarna; Thernäst
tre dörar till, Borgmästaren tå, hwat gamble Hans
Olofsson finner, hwarom finnes i Byggningsregistret
antecknat, hwilket till war, när Pastor ibidem
D:nus Olaus Olai Helsingus dödh blef A:o 1603, tem=
pore pestis; dock är ingen af thesse för:de tre Kyr=
kior så befäste som S. Pedars, är Helgeand Kyrkian
och dohmen, hwilken som en befästning i sig sielf
uppbygd är. - S. Clases eller Nicolai capell, står än=
nu, doch åhrligen förfaller till Muhr och taak innan
och uthan rätt öde, dör och dörjärn bort stulit; Thes
huggne gråstenar, som i dören omkring och alle
hörnen warit hafwer, är uthbrutne till Muhrning
i Staden och Mästedels af en handqwarns eller
Snaps qwarns huggare fåfänal Rätta ben:d uppödde
för än ther om wart ransakat och förnägrat.
Synnerlig såsom Sal. Konung Johan den 3:die
i sin Regementz tijdh 1590. med sitt breff till Sta=
den och till Pastorem D: Olaum Olai Helsingum
instruerade och befallte, som än till städes äro,
att Pastor med Stadzens förmän skulle wara
förplichtade hafwa att noga insända med för:te
Kyr=

Kyrkior, och gifwa högre öfwerheten ther om till-
känna, hwad fehl och brist på färde wore, eller blif-
wa kunde, för än någon obotelig skada ther på
blifwa, när the sin flijt med förwarning och an-
gifwelse hafwa låta skulle, ther på blifwa bort
försticket, Kyrkat till bröden och the gambla Ewa-
sigares hijsende, Sådanes monumenter icke platt wa-
ga borta och af komma stör syn och minne, ther
om och Sal. M. Abraham Archiepiscopus, etiam
M. Nils Olai Archiepiscopus och M. Jacobus Erici
Stockholmensis Archiep: then tijdh i Capitlet i
Upsala, synnerlig insande hade, att intet sköttes
aff the Kyrkior, i Sdal Capellen och Kyrkior som
nu intet äre till, är först S. Jörans Capell, som
hafwer stått wästerst i Staden, om hwilket förmä-
les uti Prioris och Convents breff Anno Christi 1510.
skrifwit är, och synes nu icke grundwallen till, sa-
dan thes mehr. Så swart kunde nu Buds hus
ödeläggias, när ther uppå och med är, slätt ingen
acht om, hwilka borde wara till för Kyrkians be-
römmelse och Stadsens gambla myndighet, them
till ewärdelig ähro, som them bygt hafwa, borde
och gemenat wara fritt, för the dödas många Kropp-

par

par, som ther förwänta Herrans Christi domedag,
hwarest the nu trädes, dijkas och upgrafwas; Den
S. Görans af Judendom talar iag intet. S. Gertru-
dis Capell haffwer på höjdenn stått wijd Vidh, ther
nu är en Herremans tompt wijd gambla Hans
Helsings gårdh, nu Borgmestarens Augustini
de Bois, och haffwer iag hördt af the gamblaste Män
i Staden, kallas then tompten Gertrudz tompten är
nu, ther till hörer och rätt ringa wärelser, efter ther
ytsöfwer är både hus och Kåhlgårdz sängiar. Wid
Wijbij ther nu är fyra Hertig Johans till Östergiöt-
land Arffz och [illegible] gårdar, om hwilken ordt i Sta-
den till förende omtalet är, haffwer och warit en
Kyrkio eller Klöster, som Grundwalen utwijsar,
och Taflet går om efter gamble sägn, på en Kiön
högd platz ther till mykket tienligen, Stan nampne
nu. Wijd för:de Kampestenar på en ländelig
platz i byket finns och en stoor grundwall eller
lijkheelse till Kyrkio, ther sägz wist hafwa Kyrkio
warit, Stan nampne. Wijd Ragnaldz Slåttan sägz
och thet samma, som och grunden bewijsar, thetta
är Mig af gamble Män wijste, flere kan Man
icke wist aff säga, efter Man icke weet thet rum

hos

och ställen, och går intet lass af. Många gamble
monumenter och Muhrningar synas walli skogen mån-
gestädes på alla orther, såsom gatur steenlagde, mån-
ga lijknelser till boningar och hus af Steen icke
långt ifrån Habors slätta upp i skogen på Kjöllaby
ägor. Jängen på en högd platz synes warelse till att
nästa stort Steenhus och boning, hwad thet hafwer
warit, hwilket sedan ther brändes Brandioland 1587.
grant, skönius, doch wäxer nu skogen öfwer allt;
Ther synes och gator ibland. S. Dominici Clöster
Kyrkia, som nu är nyd mast, uti hwilken både Stadz-
folket och både för:de Bröder predikades och Mässades,
i samma Kyrkio finnes dessutom flere skiöne graf-
stenar med Romersk Style på gålfwet, på Norra
gången emellan pelarne och wäggen innotus på
en stor tällisteen med hans namn
Dns Erlandus Israelis filius jacet hic, gammelle
Romersk Style.
På Södra gången emellan pelarne och Muren gamel Styl.
Hic jacet Nicolaus Jona de Richaby et uxor ejus Chri-
stina, cum quinq filijs et quinq filiabus eorum, quo-
rum anima sunt in pace amen.
Nota: Detta Richaby ligger i Adunsala Hässby etc.

Emill

Mitt för stora dörren gammal stijl så:
Anno Dni Mccccix obiit gerila dictus brand et uxor ejus
Greta. Item en Sten i Norra hörnet.
Item en grafskrifft i några hvalfwet wijd höijs Alta-
ret på Östra hörnet emot Archipresbyteri graff
öfwer ther är Mißrat, så mycket synes:
Archiepresbyter est hic conditus
Så ett stycke talgsten på södergången finns dessa
bokstäfwer M. V. arnund. etc.
Så ett annatt stycke talgsten så: hic jacet.
Så än ett stycke talgsten S. rök. conditus.
Rör de grafstenar och annor städs förda i Staden:
På torget en röd talgsten så något bort slagit
Hic jacet Olaus Nicolai, et Nicolaus Notarius
quorum animæ requiescant in pace. amen.
Uti Kyrkiegården uti gärdsstenarna insatter, dessa
grafstenar en talgsten finnes ther Aº 1610.
Hic jacet Reverendus Pr. fr. Johan Blankstein Lector.
Uti en gammall fougdegård uti Tybol hans sol finns
ett stycke af en grafsten, och andra halfparten lig-
ger i Clöster Kyrkian för lilla dörren, och bägge stycker-
na bära tille hopa, så lydande:
Dng. Ragwal Presbyt. est hic sepultus in ambitu
Ecu-

cujus anima requiescat in pace amen, och thenne
hwita tälljestenen med sonwerskt gammal styl in-
huggen, that iag stycket nu funnit åhr Christi 1611.
uti ett gammalt Bryggerhus, ther thenne stått
hafwer; flere kunna wäll finnas ännu i gårdar-
ne, om man så träffes sökia, som nu med thenne
skedt är.
Hwåra många grafstenar äro uthur alla kyrkior
borttagne, så att icke flere än som nu förmält är
finnas, synnerlig uti Konung Gustafs tijd till
Wartsiö uti trapporna inlagde, såsom och teglet
af klöstret i Staden, och alle huggne stenar, så att icke
annatt än sielfwa grundwalen är, ther öfwer nu
tiocka och stoora Askhögen står näster på Söder-
sijdan om Klöster kyrkian. Ibland samma afö-
förde stenar kan wara många Rijksens för-
näms, högtbetrodde och myndiga grafstenar, och
hade bort warit qwara på theras griftter; kan
wara så skedt af Konungens oförnuftige be-
fallningsmän och tiänare, som intet hafwa för-
stått sig på saken, som gerningen sielf utwijsar.
Såsom och uti Kong Johans then 3dies Regements tijd
hänt är af then glorwärdige Johanne Konungens
Secre-

Secretario, et Pastoris Sigtunensis Dni Johan-
nis Roggz tijd, hwilken sedan kom till Skokloster,
och till Wigstad ther han döds blef etc. Han samsa-
kade alla gambla handlingar, breff och böcker
i Sigtuna kyrkio, och togh thet alt samman bort med
sigh till Stockholm, hwilket bordt och warit giort
androm till rättelse och wisshet i mångahanda
måtto, efter han icke annatt ther af giorde, än
thet förförde, hwilken efter han ogudachtig war,
fick han ther efter afgången af thenna werlde-
ne, drack sigh ther efter i hiäl i Stockholm An-
no Christi 1615. om aftonen hade han druckit,
om Morgonen war han döde, unsam i husett,
dödde utan skrifft och skriftermåhl, fick så ther
efter begrafningen etc. them ogudachtigom till
en warnagel, synnerliga kiörkioröfwarom
och prästahatarom, sådana som han war etc.
Gudh giör rätt i sina domar.

Insignia mortuorum in Templo Coenobij.

Mästa månge gambla wapner efter thet gambla
sättet af trä med wijd lijmat larfft och läder
och måhlade mycket annorlunda än som nu
brukas thenna tijdh, alla wäggiar och pelare fulle

hän-

hängiande, ther med många af them liggia un-
der fallna i wråarna, som borde med rätta upp-
sattas warda. Men the alle, som wapnen och ähnor-
na tillhördt hafwa, äro ther i Closter Kyrkian be-
grafne, hwad man icke så till pricka, att man
thet kan fulleliga säja; the kunna och wäl wa-
ra uthförde af the andra Kyrkiorna, efter the
så gått som öde stå, och insatte i thenna Kyrkia,
som wijd mast är.
Thet förnämsta wapen som ther finns, är Swerj-
ges Konung, nembl. Konung Erichs insatt uti fön-
stret wijd högaltaret på detta sätt, att innerst
uti, som är hans Arfwapen, är en förgyllet fly-
gande drake, hwad Konung det warit hafwer af
thet nampnet, hwad ingen af mina säja, utan thet
förståss kunde af hans Arfwapen; then yttra
skiölden är uti fyra fördelt: uti en äro twå
blå lejon i blått fiäll. Then andra mitt emot
3 förgyllta lejon i blått field; then tridie ett
förgyllet lejon, och 3 strängar i blått field; och den
fierde ett blått lejon i blått field. Och öfwer
wapnet Ericus R. Sueciæ.
Under ther undan under finns ett wapn halft hwitt
och

och halft förgyllt, medh thenna öfwerskrifft:
Hindrich konungh. Häraf kan man see och döma
konungenådom för:de Klöster, efter han ther
till sitt fönster och wapen gifwit hafwer.
En grafskrifft och wapn står på träbielkan öf-
wer järngallret, för Sacrastien, medh gyllene bok
stäfwer på swart bötten, och kan nu icke wäll läsas.
Then sidste herrebegrafningh ther i wår tijdh hall-
är, så är herr Christiern Gabrielson till Staninge
kosteligen och Adeligen med wapen i steen insatt
i Muhren med alla sina ahner på grafwen uth-
huggen, och Snickare wärke omkring. Hwalfd graff,
then endaste ther i Kyrkian är hans, som är Murat
och hwalfd. Många grafwar äro ther fundne, när ther
är någon begrafwen, som hafwa warit Murade
och öpne, igenkastade med jordh. that iagh sedt haf-
NB. Thenne Edle och Wälborne herre herr Christer
Gabrielson till Staninge, berättade och bekände
för Pastori Sigtunensi Dno Olao Olai Helsingo
Anno 1592. Uti Sigtuna Klöster Kyrkia, att
hans fader herr Gabriel till Staninge hade
warit ingifwen i samma Klöster, och uthslöst se-
dan af sin Slägt, således tillkommit, att hans
Moder

Modren war ofruchtsam en tijd lång, med sin
herra inga barn aflade, och hade händt sigh, att hon
om enna natt i sömnen hörde ett liud och röst,
som sade: Tu skallt warda hafwande, föda en
son, then tu skallt kalla Gabriel, hwilket så hän-
de, therföre hans föräldrar sitt enda barn efter
thenna sinnerliga händelsen, när han till så ålder
kom, ingåfwo i Clostret, efter that sätt, som tå
war, ther han en tijdh bortåth war (: till thess om-
butt han ther war kommen, tahlade han intet, utan
att han war en Munk:) till thess föräldrarna
och släkten löste honom ther uth, efter seden som
tå war i bruk, och sade förr: herre, att Clöstret
war mäst uppbygt af Staninge herrskap, och ther-
före the sin lägerstad ther uthwaldt hafwa, ther och
then släkten begrafwen är, dock ingen så adeligen
som Sahl. H: Christer Gabrielson är; till sin be-
rättelse sa han thetta sade, att han hade ther uppå
skrifftelig bekendh och skäl. Item that sade att
Staninge Medsätta ligger under Sigtuna Klöster
kyrkia, that han sade sigh och ther efter laga wille,
om gudh gifwa lijf och helsa, att Staninge gårdskulle
in ther under blifwa som tillförende, et hoc audiente

Ztota

tota Ecclesia, thet och förbr:tr Pastor antecknade.
En gammalt wapn ligger ther i wrån, ther på
en beväpnad man står på en Dren med thenna
öfwerskrift: Hilf Gott, ich beginne, die worme ver-
winne. Clöster Kyrkiogården är med the herli-
gaste i hela rijket, med tegel allt uppmurat allt
omkring, med hwalft och innmurat säten wijd hwart
annat, ther man hafwer kunnat sittia och hwijlas;
Stigluckorna, skiöna afrundt om wijd muhren och
Kyrkiomuhren planterat, och på sielfwa Kyrkiogår-
den med. Nu sedan tå Klöstret afrefs, är ifrån
Norra Stiglukan in till Öster hörnet till Kyrkian
all Muren afrifwen, ther nu bonnegarn hålles
Stollwerk och balk för Kyrkogårds hägnad skull.
Nordan för Clöster Kyrkian wijd Norra Stiglukan
hafwer stått en mäkta kostelig byggning af Sten,
ther ännu synes hela grunden till, ther sägs hafwa
warit Bijskops huset. Till för:de Kyrkia äro twå dörar
på Kyrkiogården, och twå dörar uthi Kyrkian in i
Klöstret, en uthi Kyrkian, then andra uthi Sacristijan,
och på södra sijdan tre Altare, ett i hörnet, twå stan-
före. Ehwart lätt Wälborne Herr Christer Gabriel-
son giöra och skicka nyast med thet tillhör, som

Han

han nu är, samt Predikestoolen, och thet alt
måhla och fernissa. Taflan öfwer Predikestolen
låto gode män Dng Olaus Jona Oeconomus Studio-
sorum Upsaliens: och Håkon Christophersson Fougde
öfwer Ekholms sunds lähn och Staden efter sine barn
ther begrafne giöra Anno 1599. Läcktare hafwer
ther tre warit en öfwer Sacrastien, andra på Söder
gången 1511. doch allt är nu thenna tijd förfallit.
Om Clöstrets= samt Stadsens ägor finnes Kort
af 1510 åhrs convents breff, hwru tå then tijd warit
hafwer. Stadsens höfwitzman, sedan Staden wardt
förstördt af sitt rätta lagd, hafwer warit in till
Kong Biörstafs tijd, som gammal breff bewijsar,
som Staden skulle förestå och Styra, hafwa Ridder-
skap och Krijgsherra warit, sedan intet så.
Klösterägorna hafwa ökats till myckin åker
och ängs, så wäll som sti staligit myckit wärligit
gods och ägor, såatt the hafwa hafft monga hemman
som till Själagifft gifwne wore, thet många Ur-
tafliga jordabreff på Landzbygden therom kunn
bewijsa, samt Priorum ägne sedlar, som ännu
finnes till, derföre monge hemmas lösta igen
af Slächten ifrån Clöstret, som therom finns många

Städers

städers handlar och breff, att thet med therass sam=
tyckio skedt, hwilka breff iag will här efter in=
föra, thet förnämsta af them, alla Klöster och Siäl=
agods simmal gifwis wara, monga hemman, fiäl=
lar och Egor, som för Kong Kiöstafs tijd, then
goda Christeliga Kyrkotienasten förmerade,
wara icke löste från Klöstret till Släkt och börd
igen, och till the hemman sådant war undergifwit
igenkomma, wardt tå allt sådant Kiänt under
Cronan och Kongl. Arff och ägit etc.
Klöster= eller Siälagåfwor will iag några
nämpna, som igen löste äro, Namblig. 10 Örtuga
Landjords Utjord i Hallby, som till Hälgestad
i Tibble Sochn underligger, örtugan giäller 3 ß.
Prioris breffs lydelse till Släktens Korteligen så:
Efter thet att i Sti Hälgestad är börd till the 10
örtuga landjords i Hallby, så uppbiude wij Convents
bröder eder samma jords att lösa fore penningar
igen, medan att wij then nödgas att uppbiuda
för wårt underhålds förringelsen skuld här i
Klöstret etc. thet och skedt är som Prior hafwer
begiärat. Item Carlstompta Utjords till Qwarn=
nibble i Hätuna Sochn m. ß Landjord, örtugen
gäl=

giälder 2 afs på samma sätt igenlöst.
Men en Ståtelig fuysfiäld till Altartafl icke nämb-
der, till 20 lass åts alldraminsta, är gifwen i från
byske uti Håtuna Sokn till Clöstret och i Siälogifft
uti Min fader faders Moders tijd Ingrid be-
nämbd, som Aflats brefwet lyder; hwilken tiäld
nämbdes uti thet första Inventarij brefwet till
S. faders Prästgård i Sigtuna efter h:r Eris
Martini, strax efter som Clöstret blef ödelagt,
och är samma tiäld bygd i twå dehlar, halfpar-
ten behåller än Pastores i Sigtuna wäster Lands-
lotten, then andra halfdehlen behålla bönderna
i Byllaby, som hafwa warit Clöster Landbor
och nu Arf och eget under Wännegarns gård, den
fiällen ligger wästerst i Askräng på Min fa-
ders hemmans dehl, och kallas uti samma In-
ventz. bref Askrängs tiäld. förbrödede hemman
i Billby har warit Skatte, och Min farfars
fader broders Arfgods benämbd Oluf Nickla-
son i Askr., hafwer bytt thet bort till Tibble i Stad-
sunda Sokn, och fångit jord igen i Dahlby i Håtu-
na Sokn, som ett Olufs faders sons till Adö Härads-
höfdinge i Habo Härads bref Anno Christi 1483.

Egil.

gifwit; Ochsaa Sunit Ketilsons Riddarens till Hun-
ningarn breff lyder om samma, daterat sedan
i förbr:tta Byjlby är thet som ligger innan Sigtuna
Stadzwärn och qwarngraf, eller dem som för:t är.
Här bewijsas att Ådö i Bro Socken hafwer warit ett
gammalt herresäthe, ickun innu först, thet åter är
uppbygt af wälborna herra, herr Erich Abraham-
son Leijonhufwud till Sätegård. Håtbo häradz Lagh-
män och häradzhöfdingar hafwa warit Adel och
wälldige herrar af wapn, som alla gifwer jorde-
breff utwijsar, och ingen utan wapn, för än någon tyd
här förät sig eller öfwer tyra, som uti sitt sinn nämb-
nes, det är allt af gambla ålder häfdan och myn-
dighetens händt och stadt för Staden, Slottet och Ko-
nunggården i Håtuna, samt för then ålderiga
Kyrkian så lagat wordit.
Thet för:de Billby thet Skattegodzet är wordit
förbytat under Cronan, tempore Regis Gustavi
ifrån en Bullsman i Stockholm bem:d Hans Anderson,
för thet han hafwer myntat, och än för en annor or-
sak etc. på mångahanda sätt hafwer skattegodz
som tillförende frälse warit, hafwer utaslige mån-
ge kommit under Crohnan.

J. Hallen.

Spattibackt och Sprängkiällor ther Staden nu är
i Konungs trägården, som Klöstrets tillförende wa-
rit hafwer, Kring om Staden uti alla Stadz wretar
höösläge och hägn, och än wijdare ther Staden warit
och ståndet hafwer, finnes allestädz och alla sin
stoor ymnoghet ther med, hwilka sina ådror hafwa
alla orther uthur bergen, högdarna och träskan, ia
hela Marken om Kring ther skogen nu är, så att
om Staden i sanning så wijd och stoor, som tillfö-
rende förmält är, that förwisso sägas, och trygge-
lijken han synes till, warit hafwer innan sina
wärn och wärd, hafwer ther icke felatz watten och
både Källor, träsk, quarnåhr och annan wilkor
thertill som skona är. Brunnar finnes många
wara igenkastade, öfwerhöllde och igenfallne
nu öde. Ett will jag införa, som synes mesta
slijkt wara, att på thet högsta bergs, ther nu ö-
wre stad på wädherquarns backen, ther fans något
sådan en stoor brunn besk och holyd wärkte war
afdruttnat, brunnen stod öppen, nu fallen igen,
ther om sägz och att han war förhäxader och wänsatt
af them, som sägs hafwa sökt förgiorda ågor, som
troligit wara kan.

E. Ehr

The bärgh och backar ther synas och äro som alla
högа som them seer, ther hafwer in någon bodt uppå,
eller that så icke vlijkt synes, ther äro släta och Rö-
na renjiar, och synes på hwart och att lijkwal, til
boningar och annor bestånd. Sämbliga berg och
höjder äro lustiga, när man ther uppkommer.
Träsk så kallat therföre, att ther hafwer warit fiske-
dammar och in siöar smärre och större, och nu igen-
wäxta med trä och bij, ke (: träska :) hafwer ther mån-
ga warit, som och förmält är. Wäderqwarnar
hafwa the och tillförende hafft många, och man
minnes och sumnat synes eller, nu icke meera än
en; tillfället till wäderqwarnar fereles ther intet.
En gammal sägn och allmänt tahl är, that Sigtuna
Stadzport hafwer warit mächta härligen, och skalle
warda förder af Ryssarna them som Staden för-
stört hafwa, in till Muscou eller Nogard i Ryssland;
That synes willia samtycka, att Staden hafwer
warit stoor, mächtig och härligen af lägenheet;
Som nu tillstår, kan Man lijtet döma och tällia
något wist i troon om hans stoorheet och Mån,
om annor, skiähl ther till icke woro.
Stadzens Insegel that äldsta ther nu finns i för-
Einna:

wapn är stoort, är med en Crona och twå stier=
nor i trekant, en under Cronan, twå framföre
med thenna skrift omkring Sigillum de Sigtunia.
med gammalt Romersk stijl och skrift, kan skie
annorlunda och med Runska eller gambla giötha
skrift tillförende, tå Staden i sitt högsta floor stod,
hwilket betyder och witnar, att hon Crona i Swerige
ge warit hafwer, och som en Stierna för alla andra
i landet så högt, som hon nu förringat kan och
wara, att efter fordom dags här i rijket woro
tre wälldiga och högtberömda Städer, Sigtuna,
Birka och Skara, synnerlig uti Kong Eriks thes 8de
tijd, som kallat Stenkill A:o Ch: 940. Kong Eriks
dagar fällat Sambt Regering, som Doct: Ericus
Olai Upsaliensis uti sin Latinska Crönika skrifwer,
att thesse Städer woro the bäste och förnämste, och
efter that Sigtuna behåller Cronan i sitt Insegel
och tre Stiernor, hafwer tå Sigtuna warit först
och hufwudstaden för the andra twå wälldiga
och namnkunniga Städerna, thenna på Östra=
arüb landen thes förnämste, och Birka på Westra=
arüb landen thernäst uti thes wijdara, ther af nämp=
neb landen Birkfiälen är i dags. Hwad wapen
och

och Insegel. Birca och Scara fordomdags brukat
hafwa är icke uppenbart såsom Sigtoniæ sigillum
thet the ännu bruka, doch mindre forma, men allt
sama sätt. Thesi thet Sigtonia är räknat för
ålderhäfden skull, bewijsar wäll Lagböckerne
the äldsta, synnerlig Sigtuna Stadz Lagbook på
pergament, skrefwen med Romersk stijl, then the
ännu ther förwara och bruka; förty att Sigtuna är
frij Stockholms Broars och Brobyggning och
hållning, och hafwa ther till frij warit; Sedan
om theras Stadz frijdlysan och högt straff på alla
som tijt och tädan wara till Stadz och ifrå, synner-
liga på Clerker then tijdz tillstånd alltijd, och i
synnerhet at theras Marknader, then första dyr
wårfru, thet är Mariæ himmelsfärdz dags om
sommaren, then andra om wintren torsdagen
för fastlags söndagen; och något annatt synner-
ligit fanns uti theras Stadz Lagbook, så att thenna
Lagbook är then äldsta och ransakat wardt af Stor-
mäktigste Rijksens regerande Arffurste Hertig
Carl 1598. uti Stockholm, thå alla Lagläsarne
i Städerna giorde sin Edh och Lagböckerne præ-
senterade. Många Stafliga trägårdar sägs haf-

wa

wa warit hela Staden omkring, som och äti
backarna synes lijkelse till; Nu thenna tijden
äro trägårdar mäst i hwar gård är, undantagan-
des några få, som wahnwijsstan ödelagt hafwer,
the förnämste äro nu Konungs trägården wijd Klö-
stret, och fågelsången så kallat något lijtet ther i-
från. Sedan Klöstret ödeladis och är till förän-
de hafwer Staden hafft sina wissa ägor, Klöstret
sina och S. Sedans prästebohl sina ägor, både till
Eng och åker; Några torp ther omkring, Kagwalls-
boda, Brämboda, Hälfritsboda och Filsboda sina etc.
Staden hafwer hafft sina, doch mistes sedan Klöstret
och the många kyrkiorna wordo till prästebohlsens
ägor. Sigtuna åker och ägor äro thesse som en
uppenbar syyn af Håbo häradh med theras Laglåsare
hans Bild fället i Stockholm Anno Christi 1591.
giordt och gångit hafwer, och brefs på gifwit nämlig
Peder Larsson i Haga Ländzmannen, Matz Persson
i Frötuna Dohmare, Tygmund i Wädarstad, Anders
Matzson i Hällunda, Lars Mårtensson i Ekle, Eskil Biörn
i Haselstad, Byrgel i Wapby, Biörn i Bolstad, Thomas
i Hällby lade rågången kring om prästebohlsägorna.
Rågången begyntes nästan för Staden wijd Fäsionngs

Gnästra

wästra föruat West myd Sidan, och then första fämste-
nat Råå under en Apal wijd en gärd för ängen; an-
dra fämstenat på backen Norr West, uti att gärdsgården;
tridie fämstenat på ängen Norr West; Thesse tre Råår
åtskillia Prästbolsens, Stadzens och Skillby ägor,
från then tridie Råå wijser öster uti träns öfwer stora
ängen, något lijtet för gångstången, uti att gärda
Rallers Roohagen, som uti prioris förbde bref ståår,
och Clöstret tillhört hafwer then tijden. En fämste-
nat Råå på ett slätt Hällaberg then åtskillier
Prästebohls torpetz hälfwentzbo, Closterägorna Ray-
nallsboo, och Stadzägorna alt nad i siden öster om
Prästegården. Anno 1592 sände Konung Johan
then 3.die sin Secretarium M. Didrich af sitt Hoff
med Matts Andersson en gammal Laglåsare
i Stockholm boendes åter med förbr.de Häradz
nämbd, på samma syyn efter Borgerskapetz
klagan, som Prästebolet hafwa wille, och icke
wille, stå wijd föregången syyn, doch blef
thet wid så ståendes med rågången som till-
förende, ther på och blef under Skrifwit och för-
seglat med Håbo Häradz Domare, samt syyn-
männerne; Lijkwäl behöllo Borgerskapet

Präste-

Prästebohlet effter Konung Johans breff
daterat 1590. in Majo och Pastori ther förr
gifna, skulle spann effter spanlande swart
åhr, skatt afrad till sitt underhåld i åkrens
och ängiens stad, alt innan om för:de råår och
märken, såsom och Pastoris then tijds Dni Olai
lyder daterat Stockholm 1591. in Junio, hwilket
än så är så när åhrliga skatten aff Staden
30 ℔ penningar äro afslagde för Pastoris
ränta, han får then intet in, utan blått spann
effter spanlandet af prästebohlsåkern för walle
som af alla åkerstyckien och wreater the bruka
och sin tillbörliga jord, som i andra städer i Ry-
ket, skier effter bref, samt magt och lydelse.
Sammaledes för:de tre af torpen hafwer och
Staden bekommit under sig i högloflig. Konung
Johans tijd; Silbboo är köpt under Staden
af Konungen, that nu ta the sitt för Cronones
utslagor; Ragnallsboda och Bråndeboda skatta
under [illegible], så hafwer Staden förbättrat
sig thenna Konungens tijd på alla sijdor; hwad
han häreffter kan giöra och sig med förnuft-
wan de förmehra och förbättra, står till gudh,
lyc=

lyckan och theras flijtigheet. förleden åhr
Christi 1611. äro några tesma tompter uptagne
och utsmälte efter Konung Carls stränga brefz
befallning, therpå några hafva begynt byggia
Konungens goda willia hafwer warit att Sta:
den thermed skulle ökas och komma sig före.

Gudh gifwe frijd i sine länder
Lycka och Salighet i alla Ständer.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

*F.b. 15 a.

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM.
Handskrifter.

*
N:o F.b. 15 a.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

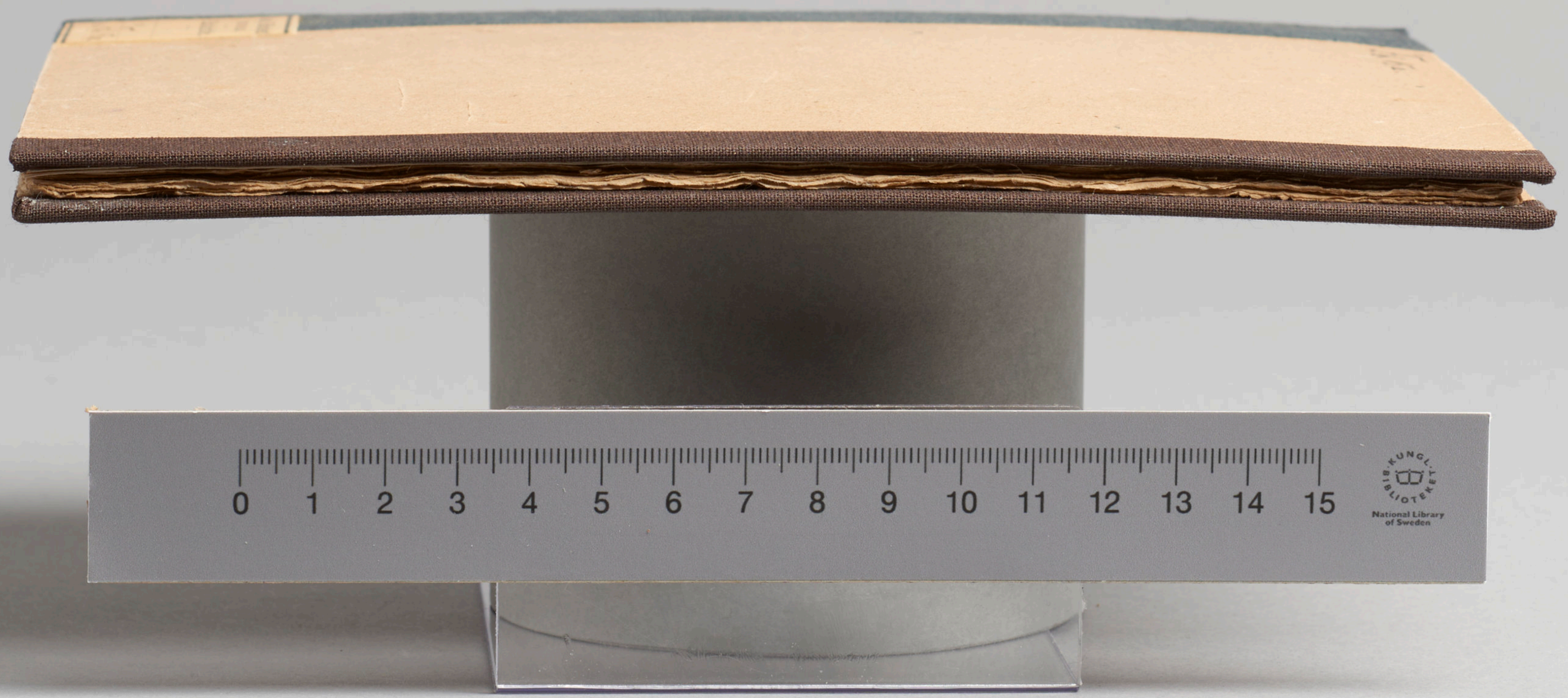
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

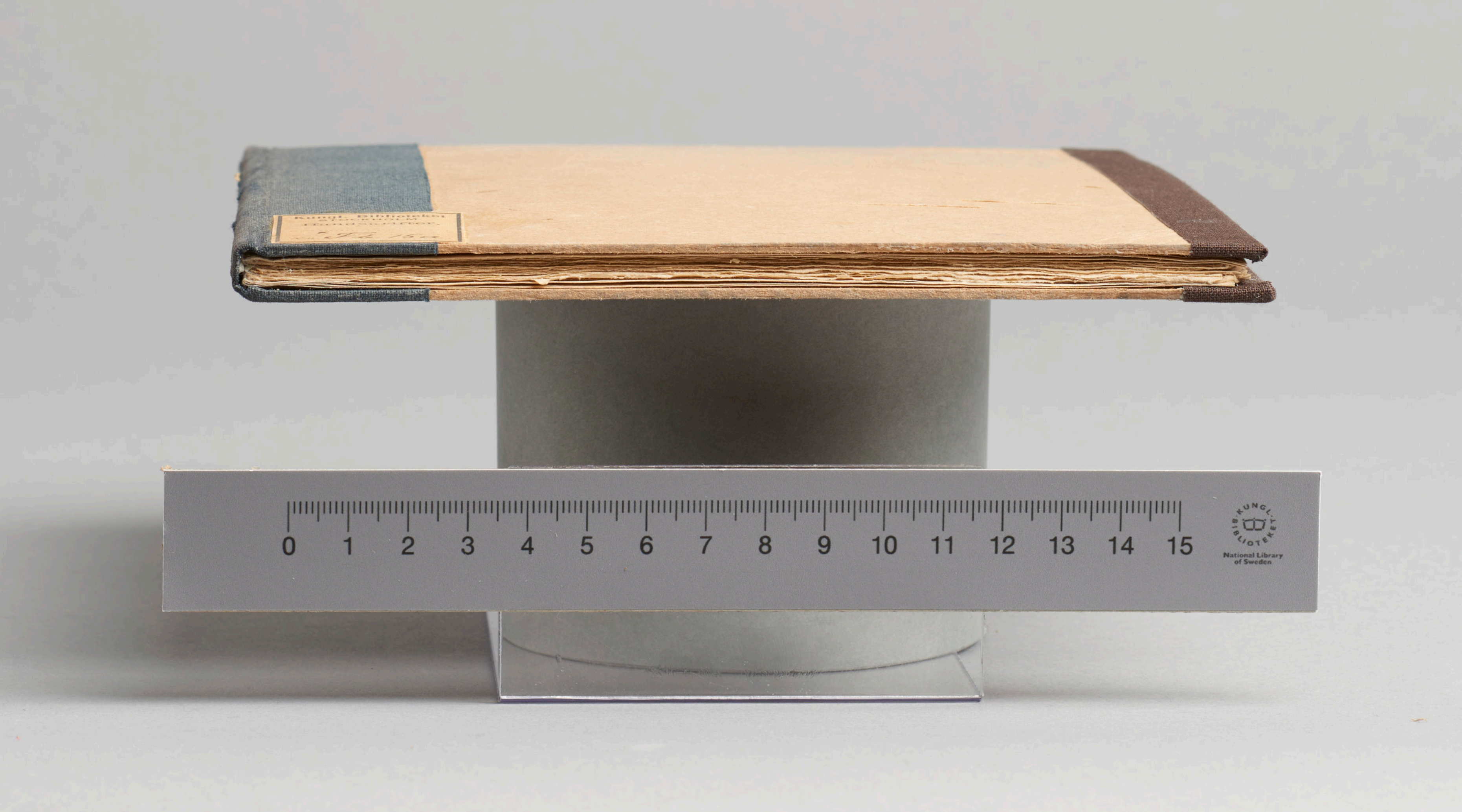
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

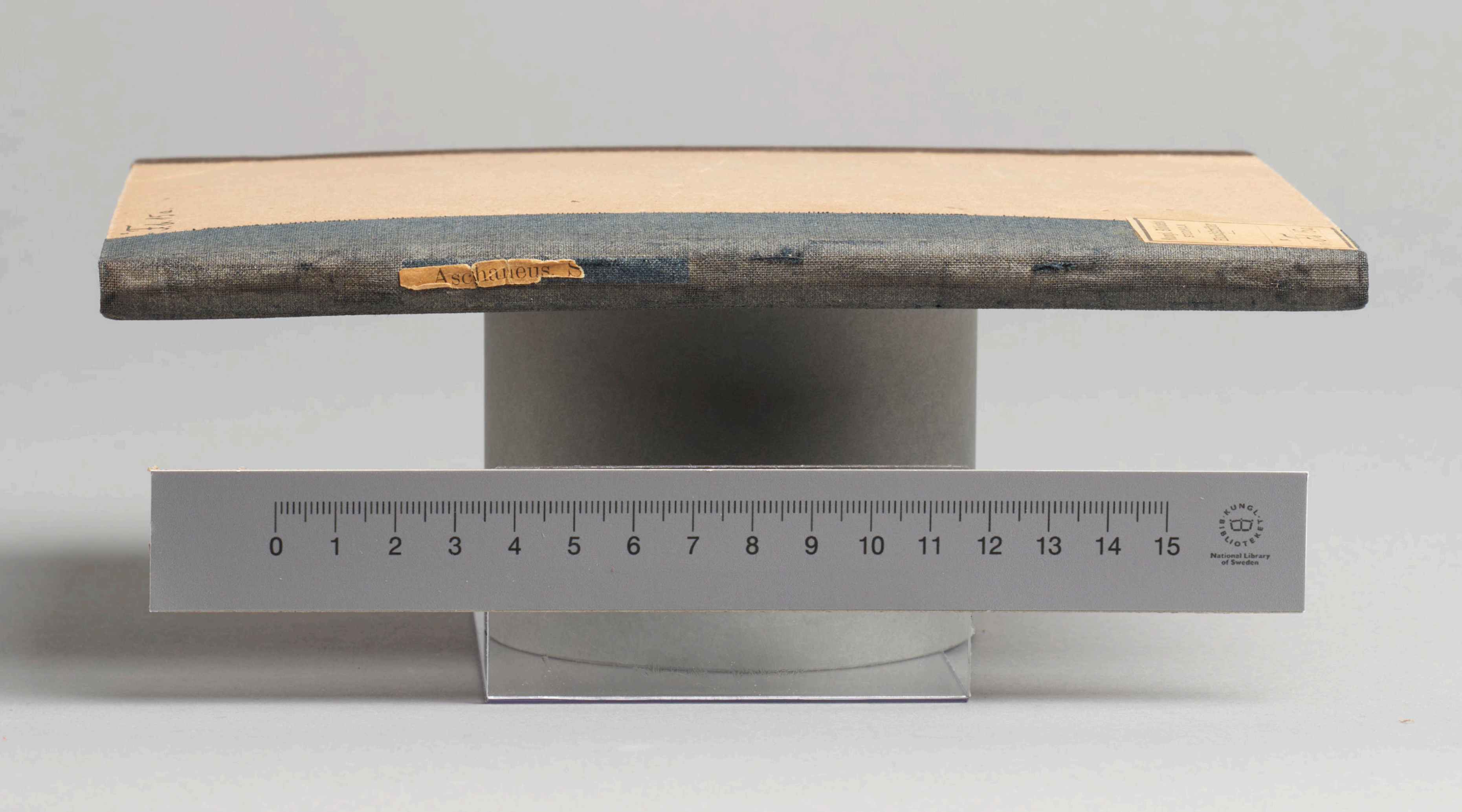
Aschaneus. S
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

*Fb. 15a.
Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM.
Handskrifter.
N:o *Fb. 15a